

การคุมประพฤติ (Probation)

1. ประวัติความเป็นมาของการคุมประพฤติ

ประเทศไทยเริ่มมีการนำระบบคุมประพฤติมาใช้เป็นครั้งแรกตั้งแต่ปี พ.ศ. 2495 โดยมาใช้กับผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชนก่อน ส่วนผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ นั้น แม้ประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 มาตรา 56, 57 และ 58 จะได้บัญญัติถึงวิธีการเกี่ยวกับการคุมประพฤติไว้แต่อย่างไรก็ตาม ศาลคงใช้มาตรการรอกการกำหนดโทษหรือรอกการลงโทษเพียงอย่างเดียวโดยไม่ใช้วิธีการคุมความประพฤติ เนื่องจากยังไม่มีหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่จะรับผิดชอบดำเนินการตามคำพิพากษาของศาลได้

จนกระทั่งรัฐบาลได้ผ่านพระราชบัญญัติวิธีการดำเนินการคุมความประพฤติตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2522 และได้มีการจัดตั้งสำนักงานคุมประพฤติกลาง ซึ่งเป็นหน่วยงานระดับกองสังกัดสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ กระทรวงยุติธรรม และได้เปิดดำเนินการเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2522 โดยดำเนินการในกรุงเทพมหานครก่อน จนปรากฏผลเป็นที่น่าพอใจ และเพื่อเป็นการให้โอกาสแก่ประชาชนในทั่วทุกภูมิภาค ของประเทศ ให้ได้รับประโยชน์จากวิธีการคุมความประพฤติ จึงได้มีการเปิดดำเนินการสำนักงานคุมประพฤติในส่วนภูมิภาคทั่วประเทศ เนื่องจากมีการขยายงานออกสู่ส่วนภูมิภาคมากขึ้น จึงให้สำนักงานคุมประพฤติกลางมีปริมาณงาน ขอบเขต อำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นเพื่อประสิทธิภาพและความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน สำนักงานคุมประพฤติกลางจึงได้รับการยกฐานะให้เป็น “กรมคุมประพฤติ” เมื่อวันที่ 15 มีนาคม 2535 ตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2535 และพระราชบัญญัติปรับปรุงอำนาจหน้าที่และกิจการบริหารบางส่วนของสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ กระทรวงยุติธรรมไปเป็นของกรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2535

ในอดีตภาระหน้าที่การคุมประพฤติผู้กระทำผิดในประเทศไทยยังคงมีหน่วยงานรับผิดชอบอยู่หลายหน่วยงานทั้งกรมราชทัณฑ์ กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และกรมคุมประพฤติ ดังนั้นวันที่ 10 กรกฎาคม 2544 คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้กรมคุมประพฤติเป็นหน่วยงานหลักในการคุมความประพฤติ ผู้กระทำผิดทั้งในชั้นก่อนฟ้อง ชั้นการพิจารณาคดีของศาล และชั้นภายหลังศาลมีคำพิพากษา ซึ่งส่งผลให้โครงสร้างของกรมคุมประพฤติใหม่ตามแนวทางการปฏิรูประบบราชการเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2545 มีความครอบคลุมถึงการคุมความประพฤติผู้ต้องหาและผู้กระทำผิดในแต่ละขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมซึ่งนำมาสู่กลไกในการที่จะพัฒนางานคุมประพฤติให้เป็นระบบและมีทิศทางที่ชัดเจนต่อไป

2. แนวนโยบายการคุมประพฤติ

การคุมประพฤติเป็นมาตรการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด ด้วยวิธีการไม่ควบคุมตัว โดยการกำหนดเงื่อนไขการคุมประพฤติ เพื่อให้ผู้กระทำผิดกลับไปใช้ชีวิตในสังคมตามปกติ การคุมประพฤติจึงเป็นวิธีการที่เปลี่ยนแนวความคิดจากวิธีการลงโทษมาเป็นวิธีการบำบัดฟื้นฟู และจากการลงโทษจำคุกมาเป็น การเลี้ยงโทษจำคุก โดยมีพนักงานคุมประพฤติคอยดูแลช่วยเหลือ ให้บุคคลดังกล่าวสามารถแก้ไขปรับปรุงนิสัยและความประพฤติของตน ภายใต้การช่วยเหลือของชุมชน เฉพาะอย่างยิ่งการให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและรับผิดชอบในการป้องกันอาชญากรรมและการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ซึ่งมาตรการดังกล่าวนี้สามารถลดความสูญเสียทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศชาติได้อย่างชัดเจน

งานคุมประพฤติเป็นงานที่สำคัญในกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งอยู่ในขั้นตอนทั้งก่อนพิพากษาคดีของศาล หลังการพิพากษาคดี และในกรณีที่จำเลยต้องคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุกมา

ระยะเวลาหนึ่ง และได้รับโอกาสการพักการลงโทษ หรือลดวันต้องโทษ ผู้ต้องขังรายดังกล่าวก็จะต้องถูกคุมความประพฤติไว้เช่นกัน ในการปฏิบัติงานในทุกชั้นตอนดังกล่าวมีพนักงานคุมประพฤติ (Probation Officer) เป็นผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งการที่จะทำให้การแก้ไขฟื้นฟูบรรลุดังวัตถุประสงค์อย่างแท้จริงจะต้องประกอบด้วย กระบวนการสืบเสาะหาข้อเท็จจริงและทำความเข้าใจเกี่ยวกับจำเลย (Social Investigation) และกระบวนการควบคุมและสอดส่อง (Supervision) ซึ่งพนักงานคุมประพฤติ จะเป็นผู้ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือดูแลผู้กระทำผิดนั้นๆ โดยการนำทรัพยากรในชุมชนเข้ามาช่วยเหลือเรียกว่า งานกิจกรรมชุมชน (Community Affairs) โดยมุ่งหวังให้ผู้กระทำผิดกลับตนเป็นพลเมืองดีและกลับคืนสู่ชุมชนอย่างมีคุณค่าต่อไป

3. การคุมประพฤติคืออะไร

การคุมประพฤติ เป็นมาตรการทางกฎหมาย เป็นวิธีการลงโทษแก่ผู้กระทำผิดอย่างมีเงื่อนไข ที่ศาลอาจให้โอกาสผู้กระทำผิดที่ศาลรอการลงโทษ โดยผู้กระทำผิดยังคงดำเนินชีวิตอยู่ในชุมชน ในสังคมได้ภายใต้เงื่อนไขในการคุมความประพฤติ ซึ่งจะมีพนักงานคุมความประพฤติ และอาสาสมัครคุมประพฤติ เป็นผู้สอดส่องดูแล ให้บุคคลนั้นกลับตนเป็นพลเมืองดีไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก

ดังนั้น การคุมประพฤตินี้จึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคล โดยไม่พรากตัวผู้นั้นออกจากชุมชน แต่ในขณะที่เดียวกันก็มุ่งป้องกันสังคม โดยให้ผู้ถูกคุมความประพฤติปฏิบัติตามเงื่อนไขต่างๆ ที่ศาลกำหนด หากผิดเงื่อนไขหรือมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น หรือเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีศาลก็อาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งต่อไปก็ได้

4. วัตถุประสงค์ของการคุมประพฤติ

วัตถุประสงค์ของการคุมประพฤติคือ เพื่อปกป้องคุ้มครองและป้องกันสังคมจากอาชญากรรม และเพื่อให้ข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับจำเลยแก่ศาลก่อนพิพากษาคดี และเพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้กลับตนเป็นพลเมืองดี ด้วยวิธีการควบคุมความประพฤติ

5. การกิจกรรมคุมประพฤติ

5.1 วิสัยทัศน์ (Vision)

ในปี พ.ศ. 2555 กรมคุมประพฤติเป็นองค์กรหลักในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชน ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดโดยระบบบังคับรักษาสนับสนุนการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมด้วยเครือข่ายชุมชน มีบทบาทสำคัญในการนำเสนอวัฒนธรรมและส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาค ประชาสังคมในการบริหารงานยุติธรรมและการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด มีบุคลากรที่มีคุณภาพเป็นมืออาชีพและให้การให้บริการ ตลอดจนมีวัฒนธรรมองค์กรที่โดดเด่น เป็นที่ประจักษ์ในด้านความซื่อสัตย์สุจริต เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ มีการทำงานที่โปร่งใสได้มาตรฐานเป็นที่ยอมรับในระดับสากล

5.2 อำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย

1. ดำเนินการสืบเสาะและพินิจ ควบคุมและสอดส่อง แก้ไขฟื้นฟู และสงเคราะห์ผู้กระทำผิด ในชั้นก่อนฟ้อง ชั้นพิจารณาคดีของศาล และภายหลังที่ศาลมีคำพิพากษาตามที่กฎหมายกำหนด
2. ดำเนินการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับรักษาตามกฎหมายว่าด้วยการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด
3. ส่งเสริมสนับสนุนเกี่ยวกับการดำเนินการแก้ไขฟื้นฟูและสงเคราะห์ผู้กระทำผิด ในชุมชน
4. พัฒนาระบบ รูปแบบ และวิธีการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในชุมชน

5. จัดทำและประสานแผนงานของกรมให้สอดคล้องกับนโยบาย และแผนแม่บทของกระทรวง รวมทั้งเร่งรัดติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของหน่วยงานในสังกัด
6. เสริมสร้าง สนับสนุน และประสานงานให้ชุมชนและภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วม และเป็นเครือข่ายในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด
7. ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมหรือตามที่กระทรวงหรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

6. การดำเนินงานคุมประพฤติ

1. งานสืบเสาะและพินิจ เป็นกระบวนการเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติภูมิหลังของจำเลยก่อนศาลพิจารณาคดี โดยศาลจะมีคำสั่งให้พนักงานคุมประพฤติดำเนินการรวบรวมข้อเท็จจริงต่าง ๆ ตลอดจนสภาพความผิดและพฤติการณ์แห่งคดี โดยพนักงานคุมประพฤติจะเป็นผู้วิเคราะห์และทำรายงานเสนอศาล เพื่อใช้ประกอบการดุลพินิจในการพิจารณาคดีว่าจะพิพากษาลงโทษจำเลยสถานใดหรือสมควร จะใช้วิธีการคุมประพฤติ

2. งานควบคุมและสอดส่อง เป็นกระบวนการภายหลังจากศาลใช้ดุลพินิจในการพิพากษาลงโทษผู้กระทำผิด แต่ให้ใช้วิธีการลงโทษหรือการกำหนดโทษไว้ โดยจะมีพนักงานคุมประพฤติเป็นผู้คอยแนะนำช่วยเหลือในเรื่องความประพฤติ และการประกอบอาชีพหรือทำกิจกรรมต่างๆ ตามที่เห็นสมควร เพื่อให้จำเลยมีโอกาสแก้ไขปรับปรุงตนเองให้เป็นพลเมืองดีต่อไป

3. งานกิจกรรมชุมชน เป็นงานที่นำทรัพยากรต่างๆ ในชุมชน อันได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนาและองค์การสาธารณกุศลต่างๆ ในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูและสงเคราะห์ผู้กระทำผิด เพื่อให้กลับตนเป็นพลเมืองดี

6.1 งานสืบเสาะและพินิจ

การสืบเสาะและพินิจ เป็นกระบวนการแสวงหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับประวัติและภูมิหลังทางสังคม รวมทั้งพฤติการณ์คดีของผู้กระทำผิด แล้วนำข้อเท็จจริงที่ได้มาประมวล วิเคราะห์ ทำรายงานพร้อมทั้งเสนอความเห็นเกี่ยวกับมาตรการการลงโทษที่เหมาะสม การแก้ไขฟื้นฟูที่เหมาะสมกับผู้กระทำผิดแต่ละราย โดยคำนึงถึงความปลอดภัยของสังคมเป็นสำคัญ

ปัจจุบันกรมคุมประพฤติดำเนินการสืบเสาะและพินิจผู้กระทำผิดใน 2 ขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรม คือ

1. ขั้นตอนของศาล : ก่อนการพิพากษาคดี เป็นการสืบเสาะและพินิจจำเลยตามคำสั่งศาลเพื่อศาลจักได้ใช้ข้อมูลและความเห็นของพนักงานคุมประพฤติในรายงานสืบเสาะและพินิจประกอบการดุลพินิจในการพิพากษาเพื่อลงโทษจำเลยแต่ละรายอย่างเหมาะสมต่อไป

2. ขั้นตอนของราชทัณฑ์ : หลังการถูกลงโทษจำคุกมาแล้วระยะหนึ่ง ในกรณีที่นักโทษเด็ดขาดต้องโทษในเรือนจำมาแล้วไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 ของกำหนดโทษตามหมายศาลในขณะนั้น หรือไม่น้อยกว่า 10 ปี ในกรณีที่ต้องโทษจำคุกตลอดชีวิตและสามารถพิสูจน์ได้ว่า เขาเหล่านั้นสามารถใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้โดยไม่เป็นอันตรายต่อสังคม จะได้รับการพิจารณาให้พักการลงโทษ ในขั้นตอนนี้พนักงานคุมประพฤติต้องสืบเสาะข้อมูลทางสังคม เพื่อประกอบการดุลพินิจของคณะกรรมการพักการลงโทษว่าผู้ต้องขังรายนั้นๆ สมควรได้รับการพักการลงโทษหรือไม่ในอนาคต หากมาตรการชะลอการฟ้องซึ่งเป็นกระบวนการในขั้นก่อนการพิจารณาคดีของศาลได้รับการประกาศเป็นกฎหมายแล้ว ในกรณีที่พนักงานอัยการเห็นสมควรอาจมีคำสั่งให้พนักงาน คุมประพฤติดำเนินการสืบเสาะ เพื่อประกอบการดุลพินิจในการสั่งใช้มาตรการชะลอการฟ้องผู้กระทำผิดด้วย

6.2 วัตถุประสงค์ของงานสืบเสาะและพินิจ

1. เพื่อเสนอข้อเท็จจริงและความเห็นเกี่ยวกับมาตรการการลงโทษ หรือการปฏิบัติที่เหมาะสมกับผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคลโดยคำนึงถึงความปลอดภัยของสังคมเป็นสำคัญ
2. เพื่อประโยชน์ในการวางแผนแก้ไขฟื้นฟูที่เหมาะสมกับผู้กระทำผิดแต่ละราย

7. งานการควบคุมและสอดส่อง

การควบคุมและสอดส่องเป็นกระบวนการติดตาม ดูแลให้คำแนะนำและช่วยเหลือผู้กระทำผิดที่อยู่ระหว่างการแก้ไขฟื้นฟูในชุมชนภายใต้เงื่อนไขการคุมความประพฤติ เพื่อช่วยเหลือผู้กระทำผิดเหล่านั้นสามารถปรับปรุงแก้ไขนิสัยความประพฤติ และปรับตัวอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างปกติต่อไป ตลอดจนไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก โดยมีพนักงานคุมประพฤติเป็นผู้คอยควบคุมดูแล และติดตามเยี่ยมเยียน เพื่อให้คำปรึกษา แนะนำ ตักเตือน ช่วยเหลือในการดำเนินชีวิตด้านการปรับตัว นิสัยความประพฤติ การศึกษา งานอาชีพ ตลอดจนเรื่องอื่นๆ ด้วยการแก้ไขฟื้นฟูตามสภาพปัญหาและความต้องการเป็นรายบุคคล โดยอาศัยเทคนิควิธีต่างๆ เช่น การให้คำปรึกษา การบำบัดรักษาอาการเจ็บป่วยทางกายและจิตใจ การให้ความรู้ การฝึกอาชีพ การปรับพฤติกรรม รวมทั้งให้การสงเคราะห์ในรูปแบบต่างๆ

ปัจจุบันผู้กระทำผิดที่อยู่ภายใต้การควบคุมและสอดส่องของกรมคุมประพฤติแบ่งเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ ได้อีก

1. ผู้กระทำผิดที่เป็นผู้ใหญ่ (อายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไป) ที่ศาลพิพากษา รอการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษจำคุก ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 56
2. ผู้กระทำผิดเป็นเด็กหรือเยาวชนที่ศาลเห็นควรใช้วิธีการคุมประพฤติ ซึ่งมี 4 กลุ่ม คือ
 - 2.1 เด็กหรือเยาวชนที่พิพากษาแล้วว่าไม่มีความผิด แต่มีความประพฤติเสียหาย
 - 2.2 เด็กหรือเยาวชนที่กระทำผิด แต่ศาลเห็นควรให้โอกาสแก้ไขปรับปรุงตนเองจึงให้รอการลงโทษไว้
 - 2.3 เด็กหรือเยาวชนที่ศาลเห็นสมควรส่งเข้าสถานฝึกอบรมโดยกำหนดระยะเวลาขั้นต่ำ
 - 2.4 เด็กหรือเยาวชนที่ศาลส่งเข้าสถานฝึกและอบรม เมื่อครบกำหนดปล่อยตัวแล้ว

ศาลอาจปล่อยไปโดยมีเงื่อนไข ให้ออกมาคุมความประพฤติ

3. ผู้กระทำผิดที่ศาลมีคำพิพากษาให้ลงโทษจำคุก ซึ่งเป็นนักโทษเด็ดขาดที่ได้รับโทษมาแล้วตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. 2479 มาตรา 32 และได้รับการปล่อยตัวก่อนครบกำหนดโทษภายใต้เงื่อนไขการคุมความประพฤติของผู้ได้รับการพักการลงโทษหรือลดวันต้องโทษ

นอกจากนี้ ในอนาคตหากมาตรการชะลอการฟ้องซึ่งเป็นกระบวนการในชั้นก่อนการพิจารณาคดีของศาลได้รับการประกาศเป็นกฎหมายแล้วผู้กระทำผิดที่พนักงานอัยการมีคำสั่งให้ชะลอการฟ้อง และกำหนดเงื่อนไขการคุมความประพฤติก็จะเป็นผู้กระทำผิดอีกกลุ่มหนึ่งที่อยู่ภายใต้การควบคุมและสอดส่องนี้เช่นกัน

8. งานกิจกรรมชุมชน

งานกิจกรรมชุมชน หมายถึง ขั้นตอนและกระบวนการทางเทคนิคที่พนักงานคุมประพฤตินำมาใช้ดำเนินการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด โดยเฉพาะกับผู้ถูกคุมความประพฤติ ในช่วงระยะเวลาที่อยู่ระหว่างการคุมความประพฤติโดยใช้เทคนิคทางจิตวิทยา การศึกษา จริยศาสตร์ สังคมสงเคราะห์ กฎหมาย และวิธีการอื่นๆ เข้ามาดำเนินการแก้ไขฟื้นฟูพฤติกรรมและจิตใจ ตลอดจนให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือตามสมควรเป็นรายบุคคลเป็นระยะๆ โดยใช้ทรัพยากรชุมชนอันได้แก่ สถาบันต่างๆ และองค์กรสาธารณกุศล ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้ เข้าใจ ส่งเสริม สนับสนุนและช่วยเหลือดูแลผู้ถูกคุมความประพฤติทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อเชื่อมโยงผู้ถูกคุมความประพฤติให้กลับคืนสู่ชุมชนได้อย่างแนบเนียนยิ่งขึ้น

การที่กรมคุมประพฤติได้นำการมีส่วนร่วมของประชาชนมาใช้ในการดำเนินการฟื้นฟูผู้กระทำผิดนั้น เพราะการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมไม่สามารถทำได้โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐแต่ฝ่ายเดียว เพราะอาชญากรรมนั้นเป็นสิ่งที่ผลกระทบต่อสังคมโดยรวม ดังนั้นจึงเป็นภาระหน้าที่ของประชาชนในสังคมที่ควรจะช่วยป้องกันแก้ไขปัญหาอาชญากรรมด้วย โดยภารกิจของกรมคุมประพฤติที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดและการให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมได้แก่

1. งานแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด
2. งานบริการสังคม
3. งานสงเคราะห์ผู้กระทำผิด
4. การนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม
 - 4.1 โครงการอาสาสมัครคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม
 - 4.2 โครงการเครือข่ายยุติธรรมชุมชน

8.1.งานแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด (1. งานแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด)

วัตถุประสงค์หลักของการคุมประพฤติ คือ การให้ความช่วยเหลือ แนะนำ แก้ไข ปรับปรุง และส่งเสริมให้ผู้ถูกคุมความประพฤติได้กลับตนเป็นพลเมืองดี โดยไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก ซึ่งผู้ถูกคุมความประพฤตินั้นจะมีความแตกต่างกันทั้งด้านสถานะสังคม ประวัติส่วนตัว สภาวะอารมณ์ และฐานความผิด ดังนั้นจึงจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขฟื้นฟูให้เหมาะสมตามความต้องการเป็นรายบุคคล ทั้งในด้านพฤติกรรมและอารมณ์ การปรับทัศนคติ การเข้าใจปัญหาและรู้จักการแก้ไขปัญหาด้วยเทคนิคและวิธีการที่แตกต่างกัน ดังนี้

1. การจัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้ถูกคุมความประพฤติตามสภาพปัญหา ความต้องการหรือความจำเป็น
2. การแก้ไขฟื้นฟูโดยใช้หลักธรรมทางศาสนา
 - 2.1 การอบรมธรรมมะ
 - 2.2 การจัดค่ายจริยธรรม
 - 2.3 การบรรพชาและอุปสมบท
3. การให้คำปรึกษาเชิงจิตวิทยาแบบกลุ่ม / รายบุคคล / ครอบครัว
4. วัตถุประสงค์
 - 4.1 เพื่อแก้ไขฟื้นฟูผู้ถูกคุมความประพฤติที่มีปัญหาทางด้านพฤติกรรมและอารมณ์ โดยช่วยให้ผู้ถูกคุมความประพฤติสามารถปรับตัวให้เข้ากับระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม
 - 4.2 เพื่อส่งเสริมให้ผู้ถูกคุมความประพฤตินำหลักของศาสนามาใช้ในการดำเนินชีวิต

อีกทั้งปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้เกิดทัศนคติและค่านิยมอันดีงาม ตลอดจนพัฒนาความรู้สึก
รับผิดชอบต่อตนเองและสังคมส่วนรวม

4.3 เพื่อให้ผู้ถูกคุมความประพฤติได้มีความรู้ความเข้าใจถึงระเบียบและกฎหมายที่
เกี่ยวข้องกับฐานความผิดที่ตนเองได้กระทำ ตลอดจนกฎหมายอื่นๆ อันจะทำให้รู้ถึงเหตุปัจจัยที่จะ
ก่อให้เกิดการกระทำผิดใดๆ

4.4 เพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องอื่นๆ ที่จะส่งผลให้ผู้ถูกคุมความ
ประพฤติได้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเอง รวมทั้งการพัฒนาทัศนคติและจิตสำนึกที่ดีให้กับ
ตนเอง

นอกจากนี้ กรมคุมประพฤตินำวิธีการแบบสมานฉันท์มาใช้ในการแก้ไขปัญหาความรุนแรง
ในครอบครัว ซึ่งเป็นการทำงานแบบบูรณาการระหว่างกรมคุมประพฤติกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับ
การบำบัดรักษาและแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดรุนแรง รวมทั้งหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือเยียวยา
ผู้กระทำรุนแรง โดยตั้งเป้าหมายที่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้กระทำรุนแรง ผ่านกระบวนการ
บำบัดรักษาและการแก้ไขฟื้นฟู เพื่อยับยั้งการกระทำผิดซ้ำและหยุดการกระทำรุนแรงต่อบุคคลใน
ครอบครัว

8.2 การทำงานบริการสังคม (2.งานบริการสังคม)

การทำงานบริการสังคม หรือการทำงานสาธารณประโยชน์ในความรับผิดชอบของกรมคุม
ประพฤติ กระทรวงยุติธรรม หมายถึง การที่ศาลหรือพนักงานคุมประพฤติกำหนดให้ผู้กระทำผิดใน
คดีอาญาต้องทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมหรือผู้เสียหายโดยไม่ได้รับค่าตอบแทนภายใต้ความ
ยินยอมหรือคำร้องขอทำงานบริการสังคมของผู้กระทำผิด นอกจากนี้ คณะอนุกรรมการฟื้นฟู
สมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดยังสามารถกำหนดให้การทำงานบริการสังคมเป็นวิธีการหนึ่งในระหว่าง
ฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด

8.2.1 วัตถุประสงค์ของการทำงานบริการสังคม

1. เพื่อกระตุ้นให้ผู้กระทำผิดตระหนักถึงความรับผิดชอบและมีจิตสำนึกในการ
รับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคมมากยิ่งขึ้น เกิดความภาคภูมิใจว่ายังมีคุณค่าและสังคมยอมรับว่า
ผู้กระทำผิดมีความสำคัญตัวและยังทำคุณประโยชน์ต่อสังคม

2. ผู้กระทำผิดได้พัฒนาตนเองในด้านความรู้ ทักษะ ความสนใจ ความมีวินัย
ตลอดจนรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์

3. เพื่อให้ผู้กระทำผิดได้ชดใช้ความเสียหายที่ก่อขึ้นด้วยการทำงานที่เป็นประโยชน์
ต่อผู้อื่นและสังคม

4. เป็นการนำมาตรการทางเลือกอื่นมาใช้แทนวิธีการลงโทษจำคุกหรือโทษปรับโดย
การจำกัดเสรีภาพ จำกัดเวลาพักผ่อนส่วนตัว และให้ทำงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งถือเป็นวิธี
ตอบแทนการละเมิดกฎหมายวิธีหนึ่ง

8.2.2 กฎหมายที่เกี่ยวข้องมีดังนี้

การทำงานบริการสังคมดำเนินการอยู่ตามประมวลกฎหมายแพ่ง อาญา มาตรา 56 เป็น
เงื่อนไขหนึ่งของการคุมความประพฤติสำหรับผู้พิพากษาออกการกำหนดโทษหรือรอการลงโทษ
จำคุกไม่เกินสามปี ซึ่งการจัดให้กระทำกิจกรรมบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์ให้เป็นไปตามที่เจ้า
พนักงานและผู้กระทำผิดเห็นสมควร ในบางคดีแม้ว่าศาลจะไม่ได้กำหนดเงื่อนไขทำงานบริการสังคม
แต่หากพนักงานคุมประพฤติพิจารณาแล้วเห็นว่า การให้ผู้ถูกคุมความประพฤติทำงานบริการสังคมจะ

เป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขฟื้นฟูก็อาจจัดให้ทำงานบริการสังคมได้ภายใต้ความสมัครใจของผู้ถูกคุมความประพฤติ

การทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 30/1 ใช้เป็นทางเลือกให้กับผู้กระทำผิดที่ถูกศาลพิพากษาลงโทษปรับแต่ไม่มีเงินจ่ายค่าปรับ เมื่อศาลพิพากษาให้ลงโทษปรับผู้กระทำผิดไม่เกิน 80,000 บาท ผู้ต้องโทษปรับที่ไม่ใช่นิติบุคคลและไม่มีเงินพอที่จะชำระค่าปรับสามารถยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดีของทำงานบริการสังคมแทนค่าปรับได้

การทำงานบริการสังคมตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 มาตรา 23 (4) เป็นวิธีการหนึ่งที่คณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดอาจกำหนดในการจัดทำแผนการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดโดยให้ผู้เข้ารับการฟื้นฟูฯ ทำงานบริการสังคมร่วมกับการดำเนินการอื่นที่เหมาะสมเพื่อให้ดำรงชีวิตห่างไกลยาเสพติด

8.2.3 รูปแบบการทำงานบริการสังคม มี 2 รูปแบบ คือ

1. การทำงานบริการสังคมแบบรายบุคคล หมายถึง การจัดให้ผู้กระทำผิดที่มีเงื่อนไขการทำงานบริการสังคมแต่ละคนไปทำงานบริการสังคมตามหน่วยงานภาคี เช่น การสอนหนังสือ การสอนทักษะการเล่นกีฬา การดูแลผู้ด้อยโอกาสหรือการทำกิจกรรมในลักษณะอื่นๆ ที่หน่วยงานภาคีจัดให้ทำเป็นรายบุคคล ตามความรู้ความสามารถหรือการทำงานตามที่ได้รับมอบหมายจากหน่วยงานหรือชุมชน

2. การทำงานบริการสังคมแบบกลุ่ม หมายถึง การจัดให้ผู้กระทำผิดถูกคุมความประพฤติทำงานบริการสังคมร่วมกันเป็นกลุ่ม จะช่วยฝึกทักษะด้านการเสริมสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่นให้ดีขึ้นหรือเป็นการทำงานตามความต้องการของชุมชนที่ลักษณะงานต้องใช้คนจำนวนมาก หรือเป็นการทำงานร่วมกับคนในชุมชนเพื่อส่งเสริมการยอมรับและความสัมพันธ์อันดีต่อไป

8.2.4 กิจกรรมการทำงานบริการสังคม อาทิ

1. การพัฒนาหรือทำความสะอาดสถานที่สาธารณะ เช่น วัด โรงเรียน สวนสาธารณะ สถานที่ท่องเที่ยว
2. การปลูกและดูแลสวนป่าหรือสวนสาธารณะ
3. การช่วยเหลือ ดูแลอำนวยความสะดวก หรือให้ความบันเทิงแก่คนพิการ เด็กกำพร้า คนชราในสถานสงเคราะห์ หรือผู้ป่วยในสถานพยาบาล
3. การปลูกสร้างซ่อมแซมอาคาร สถานที่ราชการ เช่น ช่างไม้ ช่างประปา ช่างไฟฟ้าและช่างสี
5. การเป็นครูฝึกสอนวิชาชีฟต่างๆ เช่น สอนดนตรีแก่เด็กนักเรียน ฝึกสอนช่างซ่อมเครื่องใช้ไฟฟ้าต่างๆ ช่างซ่อมรถจักรยานยนต์หรือรถยนต์แก่ผู้ถูกคุมความประพฤติที่สนใจ
6. กิจกรรมอื่นๆ เช่น การทำงานในท้องสมุด การทาสี เครื่องหมายจราจร การบริจาคโลหิต ร่วมงานอาสาสมัครช่วยผู้ประสบภัย หรือร่วมรณรงค์ป้องกันอาชญากรรม เป็นต้น

9. งานสงเคราะห์ผู้กระทำผิด (3. งานสงเคราะห์ผู้กระทำผิด)

ผู้กระทำผิดที่เข้าสู่กระบวนการงานคุมประพฤติ ส่วนหนึ่งเป็นผู้ด้อยโอกาสทางสังคมที่มีปัญหาต่างๆ เป็นเหตุให้คนเหล่านี้ขาดศักยภาพในการแก้ไขปรับปรุงตนเองเป็นพลเมืองดี ดังนั้นการให้การสงเคราะห์ผู้กระทำผิดที่เข้าสู่กระบวนการงานคุมประพฤติ จึงเป็นภารกิจสำคัญประการหนึ่งของงานคุมประพฤติ อันเป็นการเสริมสร้างศักยภาพในการแก้ไขฟื้นฟูและปรับปรุงตนเองเพื่อให้

กลับกลายมาเป็นผู้ที่สามารถช่วยเหลือตนเองและสังคมได้

นอกจากนี้ด้วยมติของคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 10 กรกฎาคม 2544 กรมคุมประพฤติจึงได้รับมอบหมายให้เป็นหน่วยงานหลักในด้านการสงเคราะห์ผู้กระทำผิด ที่อยู่ในระหว่างการคุมความประพฤติ รวมถึงผู้กระทำผิดที่พ้นโทษและผู้ถูกคุมความประพฤติที่พ้นจากการคุมความประพฤติไปแล้ว ซึ่งจะทำให้การคุมประพฤติ สามารถที่จะช่วยเหลือผู้กระทำผิดที่ประสบปัญหาและพร้อมที่จะกลับสู่สังคมได้อีกครั้งหนึ่ง

วิธีการในการสงเคราะห์ที่ผ่านมาได้แก่

1. การประกันตัวจำเลยในระหว่างการสืบเสาะและพินิจ
2. การสงเคราะห์ค่าอาหารและค่าพาหนะจำเลย
3. การให้การศึกษาแก่ผู้ถูกคุมความประพฤติ
4. การอบรมด้านอาชีพและฝึกอาชีพให้แก่ผู้ถูกคุมความประพฤติ
5. การส่งเสริมด้านการงานทำให้แก่ผู้ถูกคุมความประพฤติ
6. การให้ผู้ถูกคุมความประพฤตินิยมทุนประกอบอาชีพ
7. การให้การสงเคราะห์ด้านอาหารและค่าพาหนะแก่ผู้ถูกคุมความประพฤติ
8. การสงเคราะห์ด้านการรักษาพยาบาล สุขภาพกาย สุขภาพจิตและอาการติดสารเสพติด

ให้โทษ

9. การให้บริการอื่นๆ ที่จำเป็นแก่ผู้ถูกคุมความประพฤติ

อย่างไรก็ดี การสงเคราะห์ผู้กระทำผิดในลักษณะดังกล่าวจำเป็นต้องใช้งบประมาณจำนวนมาก แต่รัฐบาลมีงบประมาณไม่เพียงพอในการดำเนินการ จึงได้มีการก่อตั้งมูลนิธิแก้ไขฟื้นฟูและสงเคราะห์ผู้กระทำผิด (Foundation Rehabilitation to and After – Care Service for the Offenders) โดยได้รับการจดทะเบียนเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม 2525 และนำดอกผลที่เกิดจากเงินทุนของมูลนิธิไปใช้จ่ายในการสงเคราะห์ ผู้กระทำผิดข้างต้น โดยยึดหลักสำคัญว่า “ช่วยเขา เพื่อให้เขาช่วยตนเองได้ และกลับตนเป็นพลเมืองดีต่อไป”

10. การนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

10.1 โครงการอาสาสมัครคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม (4. การนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม)

โครงการอาสาสมัครคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม เกิดจากแนวคิดเกี่ยวกับการนำประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชน อันเป็นการปฏิบัติต่อ ผู้กระทำผิดตามแนวทฤษฎีทฤษฎีสมัยใหม่ เพราะการที่จะให้การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดบรรลุวัตถุประสงค์นั้น ลำพังพนักงานคุมประพฤติฝ่ายเดียวคงไม่สามารถปฏิบัติงานได้ผลอย่างเต็มที่ จากความสำคัญดังกล่าว คณะรัฐมนตรีจึงประกาศให้วันที่ 16 มีนาคม ของทุกปีเป็น “วันอาสาสมัครคุมประพฤติ”

10.1.1 วัตถุประสงค์

1. เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจแก่ประชาชนผู้เป็นอาสาสมัครคุมประพฤติในเรื่องกฎหมายและกระบวนการพิจารณาคดีของศาล ตลอดจนปัญหาและสาเหตุของการกระทำผิดทั้งเด็กและผู้ใหญ่ รวมทั้งแนวทางป้องกันและแก้ไข

2. เพื่อให้อาสาสมัครคุมประพฤติสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการปฏิบัติหน้าที่ตลอดจนสามารถแนะนำช่วยเหลือผู้กระทำผิด ผู้ปกครองของเด็ก

และเยาวชนที่กระทำผิดและประชาชนในท้องถิ่นเบื้องต้น

3. เพื่อให้อาสาสมัครคุมประพฤติดูแลช่วยเหลือผู้กระทำผิดให้กลับตนเป็นพลเมืองดี ไม่กระทำการที่เป็นภัยต่อสังคม

4. เพื่อให้อาสาสมัครคุมประพฤติร่วมมือกับประชาชนในท้องถิ่นหาทางป้องกันมิให้ผู้กระทำผิดกระทำผิดซ้ำและกลับตนเป็นพลเมืองดี

5. เพื่อให้มีตัวแทนของประชาชนและตัวแทนของกระทรวงยุติธรรม คอยสอดส่องดูแลความประพฤติของผู้กระทำผิด รวมทั้งเด็กและเยาวชนที่ได้รับการปล่อยจากสถานฝึกอบรม

6. เพื่อเป็นการสร้างศรัทธาให้ประชาชนและผู้ปกครองมีทัศนคติที่ดีต่อการดำเนินงานของกระทรวงยุติธรรม

7. เพื่อป้องกันการเรียกร้องหรือหาผลประโยชน์อันมิชอบในคดี โดยอาศัยความไม่รู้กฎหมายของ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับคดี เช่น จำเลยหรือบิดามารดา ผู้ปกครองของเด็กและเยาวชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิด

8. เพื่อกระตุ้นเตือนให้ประชาชนเข้าใจและสนใจกิจการงานของกระทรวงยุติธรรม ซึ่งเป็นมาตรการแบ่งเบาภาระคดีของศาลและป้องกันการกระทำผิดซ้ำ ตลอดจนช่วยเหลือกิจการมูลนิธิสงเคราะห์ของศาลเยาวชนและครอบครัวและมูลนิธิแก้ไขฟื้นฟูและสงเคราะห์ผู้กระทำผิด รวมทั้งเผยแพร่กิจการงานคุมประพฤติของกระทรวงยุติธรรมให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

9. เพื่อให้อาสาสมัครคุมประพฤตินีมีบทบาทในการเป็นตัวคูณและเชื่อมโยงศาล กระทรวงยุติธรรมกับประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันตนเองและสังคมจากอาชญากรรมในด้านต่างๆ

10. เพื่อให้แนวคิดการสงเคราะห์ชุมชน การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในสังคม การลงโทษผู้กระทำผิดโดยไม่ใช้ระบบเรือนจำและการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดเป็นรายบุคคล มีความเป็นรูปธรรม สามารถปฏิบัติได้ผลอย่างจริงจัง

บุคคลที่จะได้รับการแต่งตั้งจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ให้เป็นอาสาสมัคร คุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม ต้องมีคุณสมบัติตามที่ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยอาสาสมัครคุมประพฤติ พ.ศ. 2547 กำหนดและต้องผ่านการอบรมความรู้เกี่ยวกับงานของกรมคุมประพฤติ และกระทรวงยุติธรรมโดยให้อยู่ในตำแหน่งได้คราวละ 2 ปี

10.2 งานเครือข่ายชุมชน (4. การนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม)

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย 2550 หมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ส่วนที่ 5 แนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรม มาตรา 81 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านกฎหมายและการยุติธรรม ดังต่อไปนี้

(1) ดูแลให้มีการปฏิบัติและบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และทั่วถึง ส่งเสริมการให้ความช่วยเหลือและให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน และจัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่นในกระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ โดยให้ประชาชนและองค์กรวิชาชีพมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม และการช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมาย

(2) คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลให้พ้นจากการล่วงละเมิด ทั้งโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ และโดยบุคคลอื่นและต้องอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน

(3) จัดให้มีกฎหมายเพื่อจัดตั้งองค์กรเพื่อการปฏิรูปกฎหมายที่ดำเนินการเป็นอิสระ เพื่อปรับปรุงและพัฒนากฎหมายของประเทศ รวมทั้งการปรับปรุงกฎหมายให้เป็นไปตามกฎหมาย

รัฐธรรมนูญโดยต้องรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่ได้รับผลกระทบจากกฎหมายนั้นประกอบด้วย

(4) จัดให้มีกฎหมายเพื่อจัดตั้งองค์กรเพื่อการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมที่ดำเนินการเป็นอิสระ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม

(5) สนับสนุนการดำเนินการขององค์กรภาคเอกชนที่ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน โดยเฉพาะผู้ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัว

กรมคุมประพฤติได้เริ่มดำเนินการในการนำภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นเครือข่ายของกรมคุมประพฤติอย่างเป็นทางการตั้งแต่ พ.ศ. 2529 แล้ว โดยใช้ชื่อว่า โครงการอาสาสมัครคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม นอกจากนี้ กรมคุมประพฤติดังกล่าวได้ดำเนินการเกี่ยวกับเครือข่ายชุมชนในรูปแบบและโครงการต่างๆ ดังนี้

10.2.1 โครงการประสานเครือข่ายชุมชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด

เริ่มดำเนินการเมื่อปีงบประมาณ 2546 ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกลุ่มงานเครือข่ายชุมชน กองกิจการชุมชนและบริการสังคม วัตถุประสงค์ของโครงการ คือ มุ่งเน้นเสริมสร้างพลังอำนาจให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมชุมชน ให้ชุมชนเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องกระบวนการยุติธรรมชุมชนและการมีบทบาทของชุมชนในการบริหารงานยุติธรรม โดยมีเป้าหมายให้เครือข่ายยุติธรรมชุมชนได้เข้ามาเป็นหุ้นส่วนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชน โดยชุมชน เพื่อให้ชุมชนสามารถระงับข้อพิพาทและร่วมกันเฝ้าระวัง ป้องกันอาชญากรรมในชุมชน รวมทั้งมีบทบาทในเชิงบริบทของสวัสดิการสังคมด้วย ซึ่งโครงการนี้ได้ดำเนินการคัดเลือกสำนักงานคุมประพฤตินำร่อง 9 แห่ง ได้แก่ สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ระยอง มหาสารคาม เชียงใหม่ กำแพงเพชร เพชรบุรี สุราษฎร์ธานี พัทลุง และสำนักงานคุมประพฤติประจำศาลจังหวัดสีกี้ และในปีงบประมาณ 2548 ได้มีสำนักงานคุมประพฤติเข้าร่วมโครงการรวมทั้งสิ้น 49 แห่ง

10.2.2 โครงสร้างการเสริมสร้างความยุติธรรมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้

สืบเนื่องจากเหตุการณ์ความไม่สงบใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ (จังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส) กระทรวงยุติธรรม จึงได้จัดโครงการตามนโยบายเสริมสร้างสันติสุขจังหวัดชายแดนภาคใต้ และยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ของรัฐ ประกอบด้วย 5 โครงการย่อย โดยมีหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรมรับผิดชอบดำเนินการ รวมทั้งโครงการเสริมสร้างความยุติธรรมใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่กรมคุมประพฤติเป็นผู้รับผิดชอบด้วย

โครงการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้เป็นช่องทางในการร้องทุกข์เมื่อประชาชนมีปัญหาความขัดแย้งและ / หรือไม่ได้รับความเป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตลอดจนให้มีการทำงานร่วมกันระหว่างรัฐกับประชาชนภายใต้เครือข่ายยุติธรรมชุมชน โดยมีเป้าหมายให้ประชาชนใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ได้รับความเป็นธรรมอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งให้แกนนำประชาชนในจังหวัดดังกล่าวมีความรู้ความเข้าใจถึงสิทธิหน้าที่พลเมืองแห่งราชอาณาจักรไทย บทบาทภารกิจหน้าที่ของกระทรวงยุติธรรมและหน่วยงานในสังกัด จัดให้มีศูนย์ประสานงานยุติธรรมชุมชนใน 3 จังหวัด เพื่อเชื่อมต่อการทำงานร่วมกันระหว่างประชาชนและหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรม และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

10.2.3 โครงการพลังเครือข่ายยุติธรรมชุมชนแก้ปัญหาเสพติด

เป็นโครงการที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการเสริมสร้างสุขภาพ (สสส.) มีระยะเวลาการดำเนินงานตั้งแต่เมษายน 2546 – มีนาคม 2549 โดยมีวัตถุประสงค์ในการศึกษารูปแบบกลไกและกระบวนการเพื่อเป็นต้นแบบ และเพื่อพัฒนาระบบสนับสนุนการสร้าง

เครือข่ายพหุภาคีในการป้องกันและแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยคัดเลือกสำนักงานคุมประพฤติและชุมชนเข้าร่วมโครงการ ตามความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา อาชีพ ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และสถานการณ์ด้านยาเสพติด ประกอบด้วย สำนักงานคุมประพฤติประจำศาลแขวงพระนครเหนือ สำนักงาน คุมประพฤติประจำศาลอาญากรุงเทพใต้ สำนักงานคุมประพฤติประจำศาลจังหวัดสี่คิ้ว สำนักงานคุมประพฤติจังหวัดระยอง นครราชสีมา ชัยภูมิ มหาสารคาม ตาก ลำพูน และยะลา รวม 10 สำนักงาน 18 ชุมชน

ทั้งนี้ ชุมชนที่สำนักงานคุมประพฤติเข้าไปศึกษา เรียนรู้และถอดบทเรียนจากการเรียนรู้ และเกิดการสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างสำนักงานคุมประพฤติกับชุมชนหรือระหว่างชุมชนกับชุมชนด้วยกัน นอกจากนี้ยังใช้กลยุทธ์ในการเสริมสร้างพลังอำนาจให้แก่ชุมชนและผู้ปฏิบัติงานด้วย

11.โครงการเครือข่ายยุติธรรมชุมชน (4. การนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม)

จากผลการปฏิบัติงาน ประสบการณ์ความรู้และบทเรียนต่างที่กรมคุมประพฤติได้เข้าไปทำงานร่วมกับชุมชน กระทรวงยุติธรรมจึงได้มอบหมายให้กรมคุมประพฤติดำเนินการตามโครงการเครือข่ายยุติธรรมชุมชนภายใต้ยุทธศาสตร์ “ยุติธรรมถ้วนหน้า ประชาชนมีส่วนร่วม” (Justice for All, All for Justice) เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมกับกระทรวงยุติธรรมในฐานะเป็นหุ้นส่วนและเป็นสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชนและพัฒนาขึ้นเป็นผู้ประสานงานยุติธรรมชุมชน โดยมีบทบาทหน้าที่ในด้านต่างๆ เช่น การป้องกันแก้ไขปัญหาอาชญากรรม การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชน การระงับข้อพิพาทในชุมชน เป็นต้น มีการดำเนินงานด้วยการอบรมให้ประชาชนที่เป็นสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายและสิทธิเสรีภาพ บทบาทภารกิจต่างๆ ของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรม ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนเกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายที่ประชาชนควรรู้ การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญมาตรการและกลไกการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม การอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขและสมานฉันท์ในชุมชนภายใต้วัฒนธรรมและวิถีชุมชนที่หลากหลายตลอดจนส่งเสริมให้เกิดกระบวนการคิด เกิดการรวมตัวกันในบรรดาสมาชิกจัดตั้ง “ศูนย์ยุติธรรม ชุมชน” ของตนเองขึ้น เพื่อเป็นกลไกในการร่วมกันสรรหาแนวทางที่จะทำให้ภาครัฐและภาคประชาชนสังคมร่วมกันสร้าง “สังคมที่ยุติธรรม” กล่าวคือ เป็นสังคมที่ประชาชนได้รับความเป็นธรรมอย่างเสมอภาคภายใต้กฎหมายอย่างถ้วนทั่วและเป็นสังคมที่มีความสงบสุขปราศจากอาชญากรรม อันจะเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืนต่อไป

11.1 บทบาทเครือข่ายยุติธรรมชุมชน

บทบาทของเครือข่ายยุติธรรมชุมชน มีความหลากหลายและสามารถแบ่งเป็นหลายระดับ ขึ้นอยู่กับความสนใจของแต่ละบุคคลและความพร้อมของเครือข่ายแต่ละแห่ง อาทิเช่น

- บทบาทในการเป็นแนวร่วมของกระทรวงยุติธรรมในชุมชนที่จะร่วมมือกับกระทรวงยุติธรรมในการดำเนินกิจกรรมรูปแบบต่างๆ ที่เป็นการเสริมสร้างความยุติธรรมความเป็นธรรมและความสงบสุขในชุมชน
- บทบาทในการช่วยดูแลให้คำแนะนำและแก้ปัญหาในเบื้องต้นกับผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพหรือต้องการคำแนะนำเบื้องต้นทางด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม
- บทบาทในการลดข้อพิพาทความขัดแย้งในชุมชน
- บทบาทในการป้องกันอาชญากรรมในชุมชน
- บทบาทในการป้องกันสถานที่เกิดเหตุและแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับศพ ชิ้นส่วนของศพ และ

พยานหลักฐาน

- บทบาทในการเฝ้าระวัง แจ้งข่าว แจ้งเบาะแสทางคดีความหรือการกระทำความผิดกฎหมายใดๆ

- บทบาทในการให้โอกาสแก้ไข ฟ้นฟู ช่วยเหลือ สงเคราะห์ผู้กระทำผิด

- บทบาทในการให้ความช่วยเหลือ ดูแลผู้ที่ได้รับความเสียหายและผลกระทบจาก

อาชญากรรม

- บทบาทในการจัดตั้งและดำเนินการใน “ศูนย์ยุติธรรมชุมชน” เพื่อเป็นจุดเชื่อมโยงของหน่วยงานของกระทรวงยุติธรรมในพื้นที่

- บทบาทอื่นที่เครือข่ายยุติธรรมชุมชนร่วมกับกระทรวงยุติธรรมเห็นเหมาะสมในการดำเนินการเพื่อประโยชน์ของชุมชน

12. ระหว่างการคุมประพฤติ จะต้องปฏิบัติตัวอย่างไร

ในช่วงระหว่างการคุมประพฤติ จะมีเจ้าพนักงานคุมประพฤติหรืออาสาสมัครคุมประพฤติไปเยี่ยมที่บ้านของผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวเพื่อให้คำปรึกษาแนะนำ ดูแลช่วยเหลือสงเคราะห์ เมื่อมีปัญหา โดยที่ ผู้ถูกคุมประพฤติจะต้องประพฤติปฏิบัติตามเงื่อนไข 8 ข้อ ที่กำหนดไว้ หากประพฤติผิดเงื่อนไข จะถูกนำตัวกลับมาคุมขังไว้ในเรือนจำตามเดิม และจะถูกลงโทษทางวินัยด้วย

เงื่อนไข 8 ข้อ มีดังนี้

1. จะต้องพักอาศัยอยู่ตามที่อยู่ที่แจ้งไว้กับเรือนจำ
2. ห้ามออกนอกเขตท้องที่ที่อาศัยโดยไม่ได้รับอนุญาต
3. ห้ามประพฤติตนเสื่อมเสีย เช่น เล่นการพนัน ดื่มสุรา ยาเสพติด และกระทำผิด

อาญาขึ้นอีก

4. ประกอบอาชีพโดยสุจริต
5. ปฏิบัติตามลัทธิศาสนา
6. ห้ามพกพาอาวุธ
7. ห้ามไปเยี่ยมบ้านหรือติดต่อกับนักโทษอื่นที่ไม่ใช่ญาติ
8. ให้ไปรายงานตัวกับพนักงานคุมประพฤติเรือนจำ เจ้าพนักงานปกครอง หรือ

หัวหน้าสถานีตำรวจทุกเดือน ถ้าผู้ได้รับการปล่อยตัว ประพฤติตนตามเงื่อนไขด้วยดีตลอด ก็จะได้รับใบบริสุทธิ์ และพ้นโทษไปตามคำพิพากษา เป็นพลเมืองดีของประเทศชาติสืบต่อไป

13. ประโยชน์ของการคุมประพฤติ

1. ช่วยเหลือศาลให้ทราบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับจำเลยอย่างละเอียดและถูกต้อง เพื่อศาลจะได้พิพากษาคดีของจำเลยแต่ละคนอย่างเหมาะสมและเป็นธรรม

2. คุ้มครองป้องกันสังคมจากอาชญากรรม

3. โครงการแผนงานต่างๆ ที่นำมาใช้สนับสนุนการปฏิบัติงาน ส่งเสริมให้ผู้กระทำผิด เกิดความรู้สึกตระหนักในคุณค่าของตนเอง เกิดจิตสำนึกในความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน และปฏิบัติหน้าที่ของตนเองอย่างถูกต้อง และยังคงมีความสัมพันธ์กับครอบครัวและสังคมตามปกติ และสามารถประกอบอาชีพการงานที่สุจริตต่อไปได้

4. ช่วยลดความแออัดในเรือนจำ ซึ่งจะทำการแก้ไขบำบัดผู้ที่จำเป็นต้องได้รับโทษจำคุกได้ผลมากยิ่งขึ้น

5. แก้ไขฟ้นฟูผู้กระทำผิดที่ไม่ร้ายแรงเป็นรายบุคคล

6. เป็นโอกาสแก่จำเลยที่มีใช้เป็นอาชญากรโดยสันดาน ได้กลับตนเป็นพลเมืองดี ไม่ต้องถูกตราหน้าว่าเป็นคน ชู้कु ขี้ตระวาง มีมลทินติดตัวไปตลอดชีวิต

7. ช่วยประหยัดเงินงบประมาณให้ทางราชการในด้านงานราชทัณฑ์ได้

8. เป็นเครื่องมือชนิดใหม่อันทรงพลังช่วยให้ศาลกลั่นกรองในการพิจารณาว่าควรใช้มาตรการหรือวิธีการใดที่เหมาะสมและเป็นธรรมต่อจำเลยแต่ละราย

14. ประชาชนควรปฏิบัติอย่างไรเมื่อต้องเกี่ยวข้องกับการคุมความประพฤติ

14.1 เมื่อท่านตกเป็นจำเลยในคดีสืบเสาะ

ถ้าท่านกระทำความผิดและศาลมีคำสั่งให้พนักงานคุมประพฤติทำการสืบเสาะและพินิจ ท่านควรปฏิบัติดังนี้

1. ในกรณีที่ท่านได้รับการประกันตัวให้ท่านรีบไปพบพนักงานคุมประพฤติ ณ สำนักงานคุมประพฤติพร้อมทั้งให้นำเอกสารสำคัญประจำตัว เช่น บัตรประจำตัวประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน หลักฐานทางการศึกษา หรือเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเท่าที่สามารถจะรวบรวมได้ไปแสดงต่อพนักงานคุมประพฤติ หากท่านมีเหตุขัดข้องจริงๆ ที่ไม่สามารถไปพบพนักงานคุมประพฤติให้ท่านแจ้งให้พนักงานคุมประพฤติทราบโดยเร็วที่สุด อนึ่ง ในการที่ท่านไปพบพนักงานคุมประพฤติดังกล่าวถ้าท่านสามารถนำญาติพี่น้องหรือบิดา มารดา พร้อมหลักฐาน เช่น บัตรประจำตัวประชาชนของคุณบุคคลดังกล่าว ไปพบพนักงานคุมประพฤติได้ด้วยก็จะทำให้การสืบเสาะในคดีของท่านรวดเร็วขึ้น

2. ในกรณีที่ท่านต้องชั่งระหว่างพิจารณาคดี คือท่านไม่สามารถประกันตัวได้ให้บิดา มารดาหรือญาติพี่น้องของท่านไปพบพนักงานคุมประพฤติ ณ สำนักงานคุมประพฤติโดยด่วนที่สุด พร้อมนำเอกสารสำคัญประจำตัวของจำเลย เช่นเดียวกับข้อ 1. คือบัตรประจำตัวประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน หลักฐานทางการศึกษาหรือเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเท่าที่สามารถจะรวบรวมได้ไปแสดงต่อพนักงานคุมประพฤติ ปัจจุบันสำนักงานคุมประพฤติดำเนินโครงการช่วยเหลือประกันตัวจำเลย โดยท่านสามารถสอบถามรายละเอียดได้จากพนักงานคุมประพฤติ

14.2 เมื่อท่านเป็นผู้ถูกคุมความประพฤติ

ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษารอการลงโทษหรือรอการกำหนดโทษ และให้คุมความประพฤติให้ท่านปฏิบัติดังนี้

1. ให้ท่านรีบไปพบพนักงานคุมประพฤติ ณ สำนักงานคุมประพฤติภายในวันที่ศาลมีคำพิพากษา หรือในวันรุ่งขึ้น พร้อมทั้งให้นำเอกสารสำคัญประจำตัว เช่น บัตรประจำตัวประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน หลักฐานทางการศึกษา หรือเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องที่สามารถจะรวบรวมได้ไปแสดงต่อพนักงานคุมประพฤติ

2. ท่านต้องปฏิบัติตามเงื่อนไข การคุมความประพฤติที่ศาลกำหนดโดยเคร่งครัด หากท่านไม่สามารถไปพบพนักงานคุมประพฤติได้ ขอให้ท่านรีบแจ้งเหตุขัดข้องให้พนักงานคุมประพฤติทราบโดยด่วนที่สุด เพราะหากท่านไม่สามารถไปพบพนักงานคุมประพฤติได้ และท่านไม่แจ้งเหตุขัดข้องให้พนักงานคุมประพฤติทราบแล้วท่านจะมีความผิด ศาลอาจจะยกเลิกการคุมความประพฤติดังกล่าวและลงโทษจำคุกตามที่รอการลงโทษไว้นั้นได้

14.3 กรณีที่ท่านเป็นพยาน

1. พยานผู้เกี่ยวข้องหรือใกล้ชิดกับเหตุการณ์การกระทำผิด หมายถึง ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้ที่ไม่เกี่ยวข้องแต่อยู่ใกล้ชิดหรือได้ทราบเหตุการณ์การกระทำผิดนั้นๆ เมื่อศาลมีคำสั่งให้สืบเสาะคดีดังกล่าวท่านอาจจะได้รับหนังสือคำสั่งเรียกพยานบุคคล หรืออาจจะมีการนัดหมาย

ประพจน์ไปพบท่านเพื่อสอบถามเหตุการณ์หรือข้อเท็จจริงอื่น ๆ ซึ่งขอท่านได้โปรดให้ความร่วมมือ และให้ข้อมูลที่เป็นจริงแก่พนักงานคุมประพจน์เพื่อพนักงานคุมประพจน์จะได้รายงานให้ศาลทราบถึงข้อเท็จจริง และใช้ดุลยพินิจกำหนดวิธีการลงโทษ แก่จำเลยได้อย่างถูกต้อง

2. พยานผู้เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับตัวจำเลย หมายถึง บิดามารดาญาติพี่น้อง

หรือบุคคลใกล้ชิดกับตัวจำเลยหรือผู้ถูกคุมความประพจน์ซึ่งจะมีความเกี่ยวข้องกับงานคุมประพจน์ในลักษณะเดียวกับพยานผู้เกี่ยวข้องหรือใกล้ชิดกับเหตุการณ์ การกระทำผิดข้างต้น และการให้ความร่วมมือแก่พนักงานคุมประพจน์ในข้อมูลต่าง ๆ เกี่ยวกับจำเลยซึ่งเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับตัวท่านมากเท่าไรย่อมจะช่วยให้เกิดประโยชน์ในการพิจารณาของศาลมากขึ้นเท่านั้น

3. พยานผู้ไม่มีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์และตัวจำเลยหรือผู้ถูกคุมความ

ประพจน์ แต่เป็นผู้ที่พักอาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกับจำเลยหรือผู้ถูกคุมประพจน์รวมถึงผู้นำชุมชน นั้น ๆ ซึ่งจะเรียกกันในงานคุมประพจน์ว่า “พยานเพื่อนบ้าน” พยานส่วนนี้ไม่น่ามาเกี่ยวข้องกับงานคุมประพจน์ได้แต่เนื่องจากในการปฏิบัติงานของพนักงานคุมประพจน์จะต้องตรวจสอบสภาพแวดล้อมที่พักอาศัยของจำเลยและสอบถามข้อมูลจากพยานแวดล้อมอันหมายถึงเพื่อนบ้านด้วยและในงานควบคุมและสอดส่องพนักงานคุมประพจน์จะต้องออกไปเยี่ยมบ้านและสอบถามผู้ที่อยู่ใกล้เคียงถึงการปรับปรุงแก้ไขตนเองของผู้ถูกคุมความประพจน์ซึ่งเมื่อใดที่ท่านจะต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับงานคุมประพจน์ในลักษณะนี้ ก็ขอให้ความร่วมมือกับพนักงานคุมประพจน์ด้วย

ในกรณีที่ท่านเป็นบุคคลใกล้ชิดหรือรู้จักจำเลยในคดีสืบเสาะ หรือผู้ถูกคุมความประพจน์ในคดีสอดส่อง และได้รับหนังสือคำสั่งเรียกพยานบุคคลเพื่อให้ท่านไปให้ถ้อยคำต่อพนักงานคุมประพจน์หรือเมื่อพนักงานคุมประพจน์ไปพบท่านเพื่อสอบถามข้อเท็จจริงเกี่ยวกับตัวจำเลย หรือผู้ถูกคุมความประพจน์ให้ท่านปฏิบัติดังนี้

1. ให้ท่านไปพบพนักงานคุมประพจน์ตามวันเวลาที่กำหนด ณ สำนักงานคุมประพจน์ พร้อมทั้งให้นำเอกสารสำคัญประจำตัว เช่น บัตรประจำตัวประชาชน หรือสำเนาทะเบียนบ้านไปแสดงต่อพนักงานคุมประพจน์ด้วย

2. ท่านต้องให้ข้อเท็จจริงแก่พนักงานคุมประพจน์มากที่สุด ส่วนกรณีที่พนักงานคุมประพจน์ไปพบท่านที่บ้าน ขอให้ท่านได้โปรดให้ความร่วมมือ โดยการให้ข้อเท็จจริงแก่พนักงานคุมประพจน์มากที่สุดเช่นกัน ซึ่งข้อเท็จจริงดังกล่าวพนักงานคุมประพจน์จะเก็บไว้เป็นความลับ

15. ข้อควรทราบ

1. พระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุมความประพจน์ตามประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2522 ให้พนักงานคุมประพจน์มีอำนาจดังนี้

1.1 เข้าไปในสถานที่ที่จำเลย หรือผู้ถูกคุมความประพจน์อาศัย หรือทำการงานหรือมีความ

เกี่ยวข้องด้วย และสอบถามบุคคลซึ่งอยู่ในสถานที่นั้น โดยไม่ต้องมีหมาย

1.2 เรียกบุคคลที่สามารถให้ข้อเท็จจริงมาพบ และสาบานหรือปฏิญาณตน และให้ถ้อยคำ

เพื่อการปฏิบัติงานตามหน้าที่

1.3 สั่งให้เจ้าของหรือผู้ครอบครองส่งวัตถุหรือเอกสารอันจะใช้เป็นพยานหลักฐาน

หากผู้ใดไม่ตอบคำถามชัดเจนหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเป็นความผิดมีโทษทางอาญา ตามพระราชบัญญัติวิธีดำเนินการคุมความประพจน์และประมวลกฎหมายอาญา

2. เมื่อมีผู้ใดเรียกและรับทรัพย์สินจากท่านโดยอ้างว่าจะสามารถช่วยเหลือจำเลย หรือผู้ถูกคุมความประพฤติได้โปรดอย่าหลงเชื่อเป็นอันขาดหากท่านทราบ หรือพบเห็นพฤติกรรมดังกล่าว ขอให้ท่านกรุณาแจ้ง

2.1 อธิบดีกรมคุมประพฤติ

2.2 อธิบดีผู้พิพากษาศาล 1-9

2.3 ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล

2.4 ผู้อำนวยการสำนักงานคุมประพฤติภาค 1-9

2.5 หัวหน้าสำนักงานคุมประพฤติ

และหากมีข้อสงสัยประการใด โปรดติดต่อสำนักงานคุมประพฤติทุกแห่งใกล้บ้านท่านได้โดยตรง